

(331. 6.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. De wet van 26 September 1910 (*Staatsblad* n°. 293), houdende wijziging van de Indische Mijnwet, had blijkens de beweegreden ten doel nadere voorzieningen te treffen betreffende de bevoegdheid van het Gouvernement om van zijnentwege opsporingen en ontginningen van delfstoffen te doen plaats hebben. Uitdrukkelijk werd in deze wet bepaald, dat het Gouvernement zelf opsporingen en ontginningen kan ondernemen. Daarnevens werd echter de gelegenheid geopend overeenkomsten betreffende opsporingen en ontginningen aan te gaan, met het doel den lande een grooter aandeel in de winst te doen toevloeien dan bij het verlenen van concessies krachtens de gewone regelen der Indische mijnwet het geval zou zijn.

Had de wet van 1910 dus de strekking om, door bepaalde streken voor ontginning te reserveeren, den lande meer profijt te doen trekken van de ontginning der delfstoffelijke rijkdommen van Indië, geenszins beoogde zij de Mijnwet van 1899 ter zijde te stellen en in meer algemeen zin te breken met haar hoofdbeginsel: de bevordering van mijnbouwkundige ondernemingen door particulieren. Niettemin schijnt in de laatste jaren particuliere ontginning door de Indische regeering eer tegengehouden dan bevorderd te zijn. Hoewel van de aan het Gouvernement verleende bevoegdheid om terreinen te reserveeren voor de toepassing van de wet van 1910, voor zoover bekend is, tot dusverre nog slechts ten opzichte van Djambi en een deel van Benkoelen ¹⁾ is gebruik gemaakt, viel ten opzichte van de behandeling van aanvragen om vergunning tot opsporing in gevolge de wet van 1899 groote besluiteloosheid en traagheid waar te nemen. Gelijk men van meer dan ééne betrouwbare zijde vernomen had, werden in den laatsten tijd in het geheel geene vergunningen tot opsporing meer verleend. De aanvragen bleven onafgedaan of werden geweigerd. Daardoor is aan betrouwbare ondernemers, die naar aanleiding van door het mijnwezen gestelde eischen ter verkrijging eener vergunning belangrijke uitgaven hadden gedaan, groot nadeel berokkend. Terwijl volgens de ordonnantie tot uitvoering der Mijnwet de vergunningen worden verleend door de hoofden van gewestelijk bestuur, zijn deze aangeschreven daaromtrent niet te beslissen alvorens het welmeenen te hebben ingewonnen van den chef van het mijnwezen, die de zaak uitstelde of de aanvraag deed afwijzen. Deze wijze van handelen is niet alleen nadeelig voor de belanghebbenden, maar ook in strijd met het belang van den lande, dat immers gebaat wordt door eene behoorlijke uitvoering der Mijnwet. Ligt het in de bedoeling der Indische Regeering geene vergunningen tot opsporing meer te verlenen, dan dient hieraan openbaarheid gegeven te worden. En aangezien het met de afdoening van concessie-aanvragen niet veel beter gesteld is, daar ook deze veelal onafgedaan blijven, verzocht men volledig te worden ingelicht omtrent de belangrijke vraag, wat van dat alles de reden is en welke de inzichten der Regeering ten aanzien van de uitvoering der Mijnwet van 1899 zijn.

¹⁾ De Commissie van Rapporteurs merkt op, dat het na het afdeelingsonderzoek ingekomen wetsontwerp, gedrukt onder 351 van de loopende zitting, van die reserveering blijk geeft.

Dat ook de Regeering den gang van zaken op het gebied van het mijnwezen niet bevredigend achtte, schijnt te blijken uit het feit, dat bij Koninklijk besluit van 9 Juni 1913 aan mr. W. A. J. M. VAN WATERSCHOOT VAN DER GRACHT, ingenieur-directeur der Rijksopsporing van delfstoffen hier te lande, werd opgedragen in overleg met den chef van het mijnwezen advies uit te brengen over de opsporing van delfstoffen in Indië. Blijkens een bericht in het Ochtendblad der *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 4 April j.l. is dit rapport verschenen en worden daarin, ook ten aanzien van de reserveering van gronden voor ontginning van fossiele kolen en aardolie en ten aanzien van de organisatie van een opsporingsdienst, belangrijke voorstellen gedaan. Het wekte algemeen bevreemding, dat het rapport nog niet aan de leden der Kamer is rondgedeeld. Men wenschte, dat dit alsnog zou geschieden, voordat tot behandeling van de onderhavige wetsontwerpen werd overgegaan. Ook vroeg men, of er uitzicht kan worden gegeven op eene spoedige beslissing van de in het rapport gedane voorstellen.

§ 2. Vrij algemeen werd geklaagd over de langzame behandeling van het sinds jaren aan de orde gestelde vraagstuk der ontginning van de petroleumvelden in Djambi. Op die ontginning had men reeds het oog, toen, bijna 5 jaren geleden, de wet tot stand kwam, welke gelegenheid geeft overeenkomsten als de nu ter goedkeuring aangeboden te sluiten. In Augustus 1912 ging de oproeping van gegadigden voor Djambi uit. Volgens de oproeping waren de inschrijvers tot 31 Januari 1915 gebonden. Ofschoon in de Kamer herhaaldelijk op spoedige behandeling dezer aangelegenheid werd aangedrongen, talmdede Regeering echter zoozeer met het nemen eener beslissing, dat aan de maatschappijen, met wie zij wenscht te contracteeren, verzocht moest worden den gestelden termijn tot 1 Juli a. s. te verlengen. Men zou gaarne vernemen, waarom niet veel eerder de beslissing der Staten-Generaal is gevraagd omtrent eene zaak, die voor de ontwikkeling van een belangrijk gewest van Indië en voor de Indische financiën van zoo groot gewicht is. De Indische schatkist heeft ten gevolge van het lange dralen door de Regeering inkomsten gemist, die haar bij spoedige beslissing ten goede hadden kunnen komen.

Van de zijde van leden, die met de ter goedkeuring aangeboden overeenkomsten niet ingenomen waren, werd verder opgemerkt, dat, indien na het tot stand komen der wet van 1910 met voortvarendheid de ontginning van een deel van de Djambivelden door het Gouvernement ter hand ware genomen, daaromtrent nu reeds ervaring zou zijn verkregen, en de ambtenaren, met de exploratie en exploitatie belast, met hun arbeid vertrouwd geraakt zouden zijn. Werd dan een ander deel van Djambi ter ontginning aan eene maatschappij afgestaan, dan zou het Gouvernement, in geval die maatschappij de met haar gesloten overeenkomst niet behoorlijk naleeft, tegenover deze veel sterker staan dan thans het geval zou zijn.

Nu deze wetsontwerpen eerst op 31 Maart j.l. werden ingediend en ter zake vele bezwaren zijn geopperd en vele inlichtingen zijn gevraagd, zal het wel ondoenlijk zijn daaromtrent vóór 1 Juli a. s. eene beslissing te nemen. Men meende, dat het op den weg des Ministers zou liggen de beide betrokken maatschappijen te vragen of zij bereid zijn den gestelden termijn alsnog met eenige maanden te verlengen.

§ 3. Algemeen juichte men toe, dat de Regeering, zij het na lang wachten, eene beslissing der Staten-Generaal heeft gevraagd aangaande de wijze, waarop de ontginning der petroleumvelden in Djambi zal plaats hebben. Tegen den inhoud van het Regeeringsvoorstel werden intusschen velerlei bezwaren geopperd.

Eene uitvoerige gedachtenwisseling had plaats over de vraag, in hoeverre ten deze aan Staatsexploitatie boven uitgifte aan particulieren de voorkeur moet worden gegeven.

Sommige leden achtten het bezwaarlijk hieromtrent eene beslissing te nemen, nu geen gevolg is gegeven aan hetgeen in November 1913 (*Handelingen* blz. 134 en 246) bij de be-

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

handeling der Indische begrooting door den heer VLEIEN gezegd werd betreffende het ontwerpen van een stelsel van Staats-exploïtatie der natuurlijke rijkdommen van Indië, waarbij de spreker ook het oog had op de reeds destijds hangende vraag der Djambi-concessies. De heer VLEIEN beval toen aan over te gaan tot instelling van eene deskundige commissie, die het vraagstuk der Staats-exploïtatie van mineralen zou onderzoeken en die zoo noodig en zoo mogelijk zou aanwijzen, in welke gevallen aan particuliere exploitatie de voorkeur zou worden toegekend. Deze leden betreurden dat zoodanig onderzoek niet heeft plaats gehad, omdat het vraagstuk der Staats-exploïtatie voor de ontwikkeling van Indië van het grootste gewicht is. Een onderzoek als door den heer VLEIEN verlangd had, naar de meening dezer leden, indien daarmede in Augustus 1912, toen de oproeping van gegadigden voor de exploitatie der Djambivelden uitging, was begonnen, thans kunnen zijn afgelopen en uit de uitkomsten daarvan had dan kunnen blijken, of er redenen bestaan voor de Djambivelden aan particuliere exploitatie de voorkeur te geven. Nu dit onderzoek niet heeft plaats gehad en dus niet aangetoond is, dat Staatsexploïtatie ongewenscht is, zouden deze leden zich niet verantwoord achten de ontginning van de uitgestrekte en vermoedelijk zeer rijke velden van Djambi aan particuliere maatschappijen over te laten. Men achtte het beter de resultaten van bedoeld onderzoek af te wachten dan nu eene beslissing te nemen, die later kon blijken overijld te zijn geweest.

Vele leden achtten Staatsexploïtatie van die velden, of althans van een deel daarvan, alleszins gewenscht. Het had algemeen bevreemding gewekt, dat dit vraagstuk in de Memorie van Toelichting niet is behandeld. Men vindt in dat stuk alleen terloops vermeld, dat aan de uitoefening van het petroleumbedrijf door den lande zeer groote moeilijkheden zijn verbonden. Voor eene uiteenzetting van die moeilijkheden bestond te eer aanleiding, waar in Indië ettelijke voorbeelden van Staats-exploïtatie bestaan. Men wees op de fabricage van opium en zout en op de exploitatie van de Gouvernements-pandhuizen; vooral op de Staatsexploïtatie van de Bankatmijnen, de Ombilinvelden en de Poeloe Laoetmijnen. Hét is waar, dat zich ter zake van deze aangelegenheden moeilijkheden hebben voorgedaan, maar men heeft die weten te overwinnen, al heeft het Gouvernement leergeld moeten betalen. Daarentegen is het aantal particuliere ondernemingen tot mijnontginning in Indië, welke mislukten, niet gering.

Als een voordeel van Staatsexploïtatie van mijnen werd in de eerste plaats vermeld, dat het Gouvernement bij eigen exploitatie de geheele winst geniet, terwijl bij uitgifte van concessie slechts een deel der winst ten bate van 's lands schatkist komt. Door het verlenen van concessies zijn vaak millioenen voor den lande verloren gegaan. Ook wees men op de groote winsten, door de in Indië werkzame particuliere maatschappijen met de ontginning van petroleumbronnen verworven, welke winsten slechts aan een betrekkelijk gering aantal personen ten deel vielen. Het uitgeven van concessies aan machtige vennootschappen, welke voor den verkoop van petroleum vrijwel een monopolie bezitten, kan verder ten gevolge hebben, dat die maatschappijen den prijs opdrijven en dat het publiek daarvan de dupe wordt. Door sommigen werd hierbij ook gewezen op de zoogenaamde drainage, welke van het geven van concessies het gevolg zou zijn.

Voorts werd aangevoerd, dat een belangrijk voordeel van Staatsexploïtatie gelegen is in het feit, dat daardoor een tegenwicht kan worden in het leven geroepen tegenover de groote macht der naar monopolie strevende en op allerlei bekende en onbekende wijzen met elkander verbonden particuliere ondernemingen. Het petroleumbedrijf is thans in Indië in handen van slechts enkele groote maatschappijen. Bekend is, dat, ook op ander gebied, zulke groote maatschappijen er niet zelden in geslaagd zijn op den gang van 's lands zaken invloed uit te oefenen en ook hierin is eene reden gelegen om tot Staatsexploïtatie van petroleumvelden over te gaan. De groote petroleummaatschappijen kunnen door het drukken der prijzen

aan te zwakke maatschappijen het leven onmogelijk maken, maar wanneer zij staan tegenover lichamen, welke in staat zijn den strijd vol te houden, dan is het gebruik van dit wapen, dat ook hem, die het bezigt, wondt, niet doeltreffend. Zoo heeft, naar medegedeeld werd, toen indertijd de Duitsch-Amerikaansche maatschappij met de Standard Oil-Company in botsing kwam, laatstgenoemde maatschappij een akkoord met hare tegenpartij moeten sluiten, zoodra bleek, dat deze den strijd volhield. De Staat is in dit opzicht nog in betere positie dan eene particuliere maatschappij, omdat hij vermindering of verlies van winst uit het petroleumbedrijf gemakkelijk kan lijden en dus door kunstmatige verlaging van prijzen niet tot het opgeven van het bedrijf genoodzaakt kan worden. Bovendien is het Gouvernement een groot verbruiker van petroleum en zou het verder zoo noodig met groote lichamen, zooals de Paketvaartmaatschappij, overeenkomsten tot verkoop van petroleum kunnen sluiten. Is de macht der petroleummaatschappijen dus geen beletsel voor Staatsexploïtatie, deze is gewenscht om die macht, welke te bedenkelijker is, omdat de groote maatschappijen een internationaal karakter hebben en vele harer aandeelen in handen van vreemdelingen kunnen zijn of geraken, binnen zekere grenzen te houden.

Ten einde monopoliseering van het petroleumbedrijf in Indië tegen te gaan, is het wenschelijk, dat het Gouvernement in staat zij het bedrijf der particuliere ondernemingen ten allen tijde te naasten. Hiervoor is noodig, dat de Staat zoodra mogelijk de exploitatie van althans eenige petroleumvelden zelf ter hand neme. Op die wijze zal ervaring in de uitoefening van het bedrijf verkregen en geschoold personeel gevormd worden, en zullen dus de voorwaarden vervuld worden, waaraan voldaan moet zijn, wil men tot naasting van het particuliere bedrijf kunnen overgaan.

Een ander voordeel van Staatsexploïtatie van petroleumvelden zag men in het feit, dat het Gouvernement daardoor de beschikking kan verkrijgen over het residu en de benzine, welke in geval van oorlog of oorlogsgevaar voor den openbaren dienst beschikbaar behooren te zijn. Is men ten deze afhankelijk van particuliere maatschappijen, dan bestaat het gevaar, dat het gouvernement deze producten niet of slechts tegen zeer hooge prijzen kan koopen. Aangevoerd werd, dat de voorziening in de behoefte aan benzine hier te lande herhaaldelijk gevaar heeft geloopt door de groote macht, welke particuliere maatschappijen op de Nederlandsche markt kunnen ontwikkelen. Men wees hierbij op hetgeen omtrent de Asiatic Petroleum Company medegedeeld wordt in eene door de Twentsche Chemicië Handelsonvenootschap op 19 November 1914 aan den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel overhandigde Memorie, waarvan aan de leden der Kamer een afdruk is toegezonden en waarvan ook de Minister van Koloniën kennis heeft bekomen. Gaarne zou men de zienswijze van den Minister over deze zaak vernemen.

Dat aan de uitoefening van het petroleumbedrijf, gelijk aan elk mijnbedrijf, risico verbonden is, erkende men, maar ten aanzien van de Djambivelden kan het risico, naar men meende, niet groot zijn. Blijkens het vermelde uittreksel uit het rapport van den heer VAN WATERSCHOOT VAN DER GRACHT beveelt deze deskundige Staatsexploïtatie van petroleumvelden aan. Ten aanzien van Djambi is uit de onderzoekingen van dr. TOBLER gebleken, dat zich aldaar rijke aardolieafzettingen van zeer groote uitgestrektheid in eene aan ontginning bevorderlijke gesteldheid bevinden. Bovendien toonen de aanbiedingen der inschrijvers voor de Djambivelden aan, dat op het verkrijgen van belangrijke winsten mag gerekend worden. Voorts ontkende men niet, dat aan de bewerking, den afzet en de distributie van het gewonnen product bezwaren voor den Staat zijn verbonden, maar men kon niet aannemen, dat die bezwaren onoverkomelijk zouden zijn, zoolang zulks niet duidelijk is aangetoond. Mochten de bezwaren overwegend zijn te achten, dan zou de werkzaamheid van den Staat beperkt kunnen worden tot het winnen der ruwe olie. Ook dan zou de Staatsexploïtatie van beteekenis blijven. Gewaarborgd

Macht. tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de ferr. Djambi I en II.

zou zijn, dat de ontginning op zoodanige wijze zou geschieden als uit technisch oogpunt gewenscht is. Met de exploitatie der petroleumvelden zou wellicht verbonden kunnen worden de exploitatie van bosschen en landerijen, zooals ook door de maatschappij Langkat gedaan is. Ervaring en geschoold personeel zouden verkregen worden, hetgeen het ter hand nemen van de Staatsexploitatie van andere terreinen dan de Djambivelden zou bevorderen. Is eenmaal met winning van het ruwe product begonnen, dan kan later de raffinage ter hand genomen worden, wanneer de Staatsexploitatie tot gronden buiten Djambi is uitgebreid en de raffinage dus op grooter schaal kan geschieden. Dat bij beperking der Staatsexploitatie tot het winnen der ruwe olie de verkoop daarvan tegen behoorlijken prijs door de petroleummaatschappijen zou worden belemmerd, vreesde men niet. Betoogd werd, dat in het bijzonder de Koninklijke Petroleummaatschappij zich hiertoe niet zou leenen, omdat zij er groot belang bij heeft met het Gouvernement op goeden voet te blijven. Wordt aan de Bataafsche Petroleummaatschappij de ontginning van een deel der Djambivelden gegund, dan zou, naar sommiger meening, art. 19, 3°, van het aangeboden contract gelegenheid geven tot ontbinding daarvan, indien bij deze maatschappij bleek van een streven om Staatsexploitatie onmogelijk te maken. Ook werd aangevoerd, dat de Staat als overheid tegenover unfaire concurrentie dwingend zou kunnen optreden.

Men merkte verder op, dat het voor het welslagen der exploitatie zoowel door den Staat als door particulieren van overwegend belang is, dat bekwame en geschikte personen aan het hoofd van het bedrijf worden geplaatst. Ten einde zulke personen te verkrijgen en voor den dienst te behouden, achtte men het noodig, dat ook den leiders van het Staatsbedrijf ruime bezoldigingen en tantièmes worden toegekend. Sommigen voegden hieraan toe, dat de exploitatie niet behoort opgedragen te worden aan het Indische mijnwezen, dat naar hunne meening getoond heeft daarvoor niet geschikt te zijn.

Terwijl een deel dezer leden geheel Djambi in Staatsexploitatie gebracht wenschte te zien, waren anderen van oordeel, dat het de voorkeur verdiende de ontginning van een der terreinen van Staatswege ter hand te nemen, bij de keuze waarvan zou dienen te worden gewaakt, dat het land niet in een toestand van afhankelijkheid gerake tegenover den exploitant van het andere terrein.

Deze beschouwingen bleven niet onweersproken.

In de eerste plaats werd opgemerkt, dat er geen beter middel ware te vinden om de ontginning der delfstoffelijke rijkdommen van Indië voor langen tijd tegen te houden dan de benoeming van eene Staatscommissie, die advies zou hebben uit te brengen over de vraag in hoeverre Staatsexploitatie van zulke rijkdommen mogelijk en wenschelijk is. Met theoretische beschouwingen laat zich die vraag niet beantwoorden. Noodig zou zijn een grondig onderzoek naar de omstandigheden, waaronder in het zoo uitgestrekte gebied van Indië elk der verschillende mijnproducten voorkomen en naar de uitkomsten, welke met elke ontginning, in verband met de marktprijzen, de gelegenheid tot afzet en distributie, enz. te verkrijgen zouden zijn. Het zou zeker vele jaren duren, voordat het veelomvattende onderzoek, dat zulk eene commissie zou moeten instellen, zou kunnen zijn afgelopen en het is niet onbekend, dat er tusschen het uitbrengen van een commissoriaal advies en de daaromtrent te nemen beslissing ook nog wel eenige tijd pleegt te verlopen.

In de tweede plaats werd betoogd, dat aan Staatsexploitatie van de petroleumvelden in Djambi, ook met het oog op den betrekkelijk geringen omvang van de te verwachten productie, bijzonder groote moeilijkheden zijn verbonden. Men merkte op, dat wel is waar in Indië enkele mijnbedrijven met goeden uitslag van Staatswege worden geëxploiteerd, maar dat de Staatsexploitatie der steenkolenmijnen moeilijk als geslaagd kan worden beschouwd. De vraag, of de fabricage van zout en opium en de dienst der Gouvernementspandhuizen tot tevredenheid kan stemmen, kon verder, naar men meende, onbesproken blijven, aangezien het antwoord op die vraag geen licht kan

verschaffen voor de beslissing omtrent Staatsexploitatie van mijnen.

Voorts werd aangevoerd, dat, terwijl bij goedkeuring der aangeboden overeenkomsten een aanmerkelijk deel van de winsten ten bate van den lande zal komen, zonder dat het land daarvoor uitgaven van beteekenis zal hebben te doen, Staatsexploitatie het risico van het bedrijf ten laste van den lande brengt. Of de winsten uit eigen exploitatie grooter zouden zijn dan de inkomsten, welke het Gouvernement bij goedkeuring der contracten zou ontvangen, staat dus allerminst vast. Het risico zou bij Staatsexploitatie van de Djambivelden of van een deel daarvan niet gering zijn. Het zal de vraag zijn, of niet het land zich gedrongen zal zien genoegen te nemen met de lage prijzen, welke de machtige Indische ondernemingen voor de producten der ontginning zullen gelieven te geven. Aan raffinage, afzet en distributie van de gewonnen petroleum zijn groote moeilijkheden verbonden. Ten aanzien van de raffinage werd aangevoerd, dat deze slechts bij beschikking over zeer groote hoeveelheden op economische wijze kan geschieden en dat de productie der Djambivelden niet groot genoeg is om voor de in die velden gewonnen petroleum een raffineerbedrijf te stichten. Nog grooter zijn de bezwaren, voor den Staat aan distributie van de producten der ontginning verbonden. Daarvoor heeft men groote tankinstallaties op verschillende plaatsen buiten Indië en eene vloot van tankschepen noodig. Deze inrichtingen en hulpmiddelen zouden groote uitgaven met zich brengen, en de omstandigheid, dat voor de inrichting van tankinstallaties in vreemde landen toestemming van andere Mogendheden noodig is, zou bij Staatsexploitatie tot moeilijkheden aanleiding kunnen geven. Over het algemeen bezitten verder Staatsambtenaren niet de commercieele talenten en de bijzondere energie welke voor het drijven van handel noodig zijn. Daarbij komt, dat de petroleumhandel een zeer eigenaardig karakter heeft. Beperking van de Staatsexploitatie tot den verkoop der ruwe olie zou ook bezwaar opleveren. Wanneer eene petroleumbron eenmaal is aangeboord, kan men haar niet meer stop zetten. Geregelde afzet der ruwe olie is dus noodig. Of de Koninklijke Petroleummaatschappij of anderen bereid zouden worden daaromtrent met het Gouvernement te contracteeren op voor den lande voordeelige voorwaarden, achtte men geenszins zeker. Verschillende van deze bezwaren klemden te meer, indien slechts een der terreinen door den lande in exploitatie zou worden genomen. Op die wijze zou de proef bovendien zeer kostbaar worden.

Enige leden waren van oordeel, dat Staatsexploitatie van petroleumbronnen alleen dan aanbeveling zou verdienen, indien ter vestiging van een voldoende afzetgebied eene petroleumregie werd ingevoerd. Naar aanleiding hiervan werd door anderen opgemerkt, dat zoodanige regie moeilijk is in te voeren, nu groote winsten opleverende concessies voor petroleumontginning reeds aan particuliere ondernemingen zijn verleend en invoering eener regie afkoop van die concessies met zich zou moeten brengen. De voorstanders van Staatsexploitatie achtten verder geenszins bewezen, dat deze zonder invoering eener regie niet mogelijk zou zijn.

Ten aanzien van de meening van den heer VAN WATERSHOOT VAN DER GRACHT werd opgemerkt, dat deze deskundige volgens het aangehaalde uittreksel uit zijn rapport wel is waar terreinen, waar fossiele kolen en aardolie voorkomen, voor het Gouvernement wil reserveeren, maar alleen ten aanzien van de meest geschikte exploitatie van Staatswege aanbeveelt, waarbij hij bepaaldelijk het oog heeft op afzettingen van zware natuurlijke stookolie. Of hij over Staatsexploitatie van de Djambivelden eene bepaalde meening heeft, blijkt uit het uittreksel niet.

gevraagd werd, of de Regeering eenige opgaven zou kunnen verstrekken omtrent de kosten, welke de exploitatie van elk der beide in de overeenkomst genoemde terreinen met zich zou brengen, en of in Djambi nog andere voor petroleumontginning geschikte streken zijn opgespoord, dan die, in de aangeboden overeenkomsten bedoeld.

Enige leden achtten het wenschelijk, dat de Kamer alvorens

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

tot behandeling der overeenkomsten over te gaan bij eene motie eene principieele beslissing zou nemen omtrent de vraag, of tot Staatsexploïtie van de Djambivelden of van een der beide perceelen behoort te worden overgegaan.

§ 4. Tegen het voorstel om de Djambivelden toe te wijzen aan de Bataafsche Petroleum Maatschappij en aan de Maatschappij Zuid-Perlak, werden verschillende bedenkingen geopperd.

De Minister zegt, dat de aanbiddingen dier beide maatschappijen zich niet leenen tot eene volkomen gelijkwaardige vergelijking, omdat de eerstgenoemde maatschappij beschikt over tal van betrekkingen en personeele en materiele middelen, welke geacht mogen worden haar in staat te stellen tot een bij uitstek krachtig, voortvarend en economisch bedrijf. Hierin ligt de twijfel opgesloten, of de Maatschappij Zuid-Perlak wel in staat is tot het voeren van een krachtig, voortvarend en economisch bedrijf. Is zij daartoe niet in staat, dan ware het niet gerechtvaardigd haar een der beide terreinen te gunnen. Is zij daartoe wél in staat, dan zou het daarentegen voor de hand liggen de beide terreinen aan deze maatschappij, die het hoogste aanbod deed, toe te wijzen. De Minister zegt, dat ruimte bestaat voor twijfel, of het hoogste bod inderdaad de hoogste uitkeering aan de schatkist zal verzekeren, „vooral” indien de Maatschappij Zuid-Perlak gesteld werd voor eene zoo omvangrijke taak als de ontginning van de beide terreinen. Ter motiveering van dit gevoelen wordt aangevoerd, dat de exploitatie van beide terreinen zoo hoge eischen aan de kapitaalcracht en de uitrusting van den ondernemer, ook voor de bereiding, het vervoer en den verkoop van lichtolie, benzine, paraffine, kaarsen en smeërolie, stelt, dat de exploitatie van beide terreinen de krachten van de Maatschappij Zuid-Perlak zou te boven gaan of althans de bedrijfskosten zeer zou opdrijven. De Minister toont echter niet aan, waarom hij deze maatschappij dan wel krachtig genoeg acht om een der beide terreinen behoorlijk te exploiteeren. Verder merkte men op, dat de bedrijfskosten eener onderneming percentsgewijze geringer worden, naarmate haar bedrijf een grooteren omvang heeft en dat daarom voor de hier geuite onderstelling, dat de bedrijfskosten der maatschappij zouden stijgen, indien haar beide terreinen werden toegewezen, geen voldoende grond bestaat. Is de maatschappij inderdaad in staat een der beide terreinen behoorlijk te exploiteeren, dan achtte men het niet aannemelijk, dat het bedrag der door haar te verstrekken uitkeering van 62½ pct. dat der uitkeering van 50 pct. door de Bataafsche Maatschappij niet zou overtreffen.

Ligt in het betoog der Memorie van Toelichting reeds twijfel opgesloten aangaande de wenschelijkheid van het sluiten eener overeenkomst met de Maatschappij Zuid-Perlak, die twijfel wordt naar de meening van vele leden versterkt door hetgeen aangaande die maatschappij bekend is.

In de eerste plaats werd aangevoerd, dat de wijze, waarop de maatschappij tot dusver is bestuurd, den indruk geeft, dat daarbij speculatieve bedoelingen meer op den voorgrond hebben gestaan dan een goed commercieel beheer. Wel is waar is onlangs in de samenstelling van het bestuur verandering gebracht, maar hierin is geen voldoende waarborg gelegen, dat het beheer der maatschappij voortaan op meer bevredigende wijze zal worden gevoerd.

In de tweede plaats werd betoogd, dat er redenen zijn om te betwijfelen, of de maatschappij wel voldoende kapitaalcracht en soliditeit bezit om er op te kunnen rekenen, dat eene behoorlijke uitvoering der ontworpen overeenkomst voldoende verzekerd zou zijn. De koers der aandelen daalde tot 31 pct. en steeg, naar aanleiding van het uitzicht op toewijzing van een deel der Djambivelden tot 50 à 70 pct. De bedrijfsuitkomsten der maatschappij zijn in de laatste jaren achteruit gegaan. De productie bedroeg in 1909 60 834 ton, en 1913 slechts 16 147 ton. De winst bedroeg in 1909 f 485 000, in 1910 f 279 000, in 1911 f 111 000, in 1913 f 20 000, terwijl in 1912 een verlies van f 25 000 werd geleden. De winst- en verliesrekening bereikte in 1909 een bedrag van f 608 000 en daalde in de drie volgende jaren achtereenvolgens tot

f 409 000, f 238 000 en f 191 000. Volgens het jaarverslag over 1913 bedroegen de beschikbare geldmiddelen op 31 December van dat jaar ongeveer 12 ton; thans was, naar vernomen werd, slechts 8 ton beschikbaar. Bij goedkeuring der aangeboden overeenkomst zou de maatschappij moeten beginnen met betaling van f 250 000 aan de Regeering. Er zou dus slechts een betrekkelijk gering bedrag overblijven voor de groote uitgaven, welke tot exploitatie van het terrein noodig zouden zijn. En of de maatschappij of de door haar voor de ontginning te vormen vennootschap zich nieuw kapitaal zou kunnen verschaffen ten einde de hoge installatie- en ontginningskosten te bestrijden, werd met het oog op de tegenwoordige noteering der aandelen als zeer twijfelachtig beschouwd.

Door sommige leden werd verder opgemerkt, dat de bepalingen der aangeboden overeenkomst geen waarborg opleveren tegen verwatering van het kapitaal van de door de Maatschappij Zuid-Perlak ter zake van de uitvoering der overeenkomst te vormen vennootschap.

Ook werd aangevoerd, dat het in elk geval geen aanbeveling verdient het terrein Djambi II, dat voor den aanvoer van benodigdheden en voor den afvoer van producten veel minder gunstig gelegen is dan Djambi I, toe te wijzen aan de minst krachtige der beide in de overeenkomsten genoemde maatschappijen. Djambi I kan aan den noordkant en aan de oostzijde bereikt worden over de Djambi-rivier en de Lalang-rivier. Djambi II kan voor aan- en afvoer alleen gebruik maken van laatstgenoemde rivier. Het is daarom te verwachten, dat de exploitatiekosten van Djambi II hooger zullen zijn dan die van Djambi I.

Verder werd de aandacht gevestigd op den samenhang tusschen de Maatschappij Zuid-Perlak en de Bataafsche Petroleum-Maatschappij. Op 12 Januari 1906 verbond eerstgenoemde zich om 100 000 ton van hare productie aan de Koninklijke Petroleum Maatschappij te verkoopen en aan die maatschappij optie te geven voor de productie boven de 100 000 ton. In 1913 is de Bataafsche Petroleum Maatschappij in de plaats van de Koninklijke Maatschappij getreden als afneemster van de ruwe olie der Maatschappij Zuid-Perlak. Deze maatschappij is dus min of meer aan de Bataafsche Maatschappij verbonden. Tusschen de Bataafsche en de Koninklijke Maatschappijen bestaat een zeer nauw verband. De aandelen der Bataafsche Maatschappij zijn voor het meerendeel in handen der Koninklijke Maatschappij en zij heeft na toetreding tot de combinatie, die onder leiding der Koninklijke Maatschappij staat, een groot deel van de lasten dier combinatie op zich genomen. De voorzitter van den raad van commissarissen van de Koninklijke Maatschappij is ook commissaris van de Perlak-Maatschappij. De positie der laatstgenoemde maatschappij is sedert den aankoop van een groot aantal aandelen van de Zuid-Perlak Maatschappij zoo achteruitgegaan, dat zij na 1910 geen dividend meer kon uitkeeren. Dezelfde personen, die in de Zuid-Perlak Maatschappij de macht in handen hebben, bezitten ook overwegenden invloed in de Perlak-Maatschappij. Sommige leden waren met het oog op een en ander van meening, dat de goedkeuring der aangeboden overeenkomsten zou leiden tot bevordering van het monopolie der Koninklijke Maatschappij in Indië. Naar hun oordeel verdiende zoodanige bevordering allermintst aanbeveling. Anderen voerden aan, dat de samenhang tusschen de Maatschappij Zuid-Perlak en de Koninklijke of Bataafsche Maatschappij aanleiding zou kunnen geven de beide Djambi-terreinen aan de Bataafsche Maatschappij toe te wijzen, omdat men dan ten minste met eene solide maatschappij te doen zou hebben, terwijl bij gunning van een der terreinen aan de maatschappij Zuid-Perlak, de Koninklijke of Bataafsche Maatschappij toch grooten invloed op de exploitatie zou uitoefenen, maar niet tegenover het Gouvernement zou verbonden zijn. Deze leden hadden echter tegen toezegging van de beide perceelen aan de Bataafsche Maatschappij overwegend bezwaar en gaven aan Staatsexploïtie van beide of althans van een dezer terreinen de voorkeur.

Gaarne zouden sommige leden eene opgave ontvangen van

Macht. tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

de namen der tegenwoordige directeuren en commissarissen van de beide in de overeenkomsten genoemde maatschappijen en de statuten der maatschappijen aan de Kamer overgelegd zien.

Eenige leden achtten de terzijdestelling van de inschrijving van het Java en Borneo Olie- en Rubbersyndicaat, dat eene even hooge uitkeering aanbood als de Bataafsche maatschappij, niet gerechtvaardigd. Zij wezen er op, dat dit syndicaat geen deel uitmaakt van de combinatie der naar monopolie strevende petroleummaatschappijen.

§ 5. Sommige leden waren van oordeel, dat naar de aangeboden overeenkomsten een te gering aandeel in de opbrengst der ontginning aan den lande zou ten deel vallen. Hierbij werd opgemerkt, dat, waar de maatschappij Zuid-Perlak bereid bleek 62½ percent der winst uit te keeren, de Regeering van de zooveel krachtiger Bataafsche maatschappij althans uitkeering van een even hoog bedrag had behooren te vragen. Van deze zijde werd aanbevolen de ingediende wetsontwerpen af te stemmen en daarna eene nieuwe inschrijving te doen plaats hebben, waaromtrent dan zoo spoedig mogelijk eene beslissing zou zijn te nemen. Men herinnerde hierbij aan de verwerping van het wetsontwerp tot verlenging der Billiton-concessie. Andere leden merkten hiertegenover op, dat het volgen van dezen weg zou leiden tot groote vertraging van de ontginning der Djambivelden en dat eene nieuwe inschrijving waarschijnlijk geen gunstiger resultaten zou opleveren dan die, welke plaats had.

Sommigen waren van oordeel, dat ten onrechte de netto-opbrengst der exploitatie als grondslag van de uitkeering aan het Gouvernement werd aangenomen. Ware de bruto-opbrengst als grondslag gekozen, dan zouden huns inziens de voorschriften der overeenkomsten omtrent de bepaling der uitkeering veel eenvoudiger kunnen zijn. Hierbij werd herinnerd, dat ook in de Mijnwet de bruto-opbrengst als basis voor de uitkeeringen van concessionarissen is aangenomen en dat deze regeling bij de behandeling der wet krachtig is verdedigd door den Minister CREMER, aan wiens oordeel men ten deze groot gewicht hechtte.

Het had de aandacht getrokken, dat in de overeenkomsten geen bepaling voorkomt omtrent de bevoegdheid van het Gouvernement om de beschikking te verkrijgen over het residu en de benzine, door de ontginning der Djambivelden verkregen. In geval van oorlog of oorlogsgevaar is het, gelijk reeds werd opgemerkt, voor het Gouvernement van groot belang groote hoeveelheden van die producten te kunnen verkrijgen en voorkomen dient te worden, dat daarvoor in zulke omstandigheden buitensporige prijzen worden gevorderd. Gevraagd werd, of de Regeering er niet op bedacht is geweest den noodigen waarborg te verkrijgen, dat de beide in de overeenkomst genoemde maatschappijen, die dan te zamen bijna de geheele exploitatie der petroleumbronnen in Indië in handen zullen hebben, steeds een voor de in geval van oorlog of oorlogsgevaar ontstaande behoefte van het Gouvernement voldoende voorraad benzine en residu in gemakkelijk bereikbare opslagplaatsen voorhanden hebben en bereid zullen zijn die producten tegen redelijken prijs aan het Gouvernement af te staan, zij het uit de productie der Djambivelden, zij het uit — wat de voorkeur zou verdienen — de totale productie der terreinen, welke die maatschappijen exploiteeren. Men merkte hierbij op, dat in het Engelsche parlement klachten zijn geopperd over de hooge prijzen, door de Shell Company voor de hier bedoelde benodigdheden van de Engelsche Regeering gevorderd. Aanbevolen werd alsnog bepalingen omtrent dit onderwerp in de overeenkomsten op te nemen.

Door eenige leden werd de aandacht gevestigd op het nog altijd ontbreken, in Nederlandsch-Indië, van voorschriften aangaande de wijze waarop tegen het verwateren van olielagen moet worden gewaakt. Zulke voorschriften mogen, naar de meening dezer leden, niet langer worden gemist, waar het toch bekend is, dat exploitanten van olieterreinen, die tegen het ontstaan van verbindingen tusschen waterhoudende lagen en olielagen

niet behoorlijk waken, zoowel anderen als zich zelve groote schade kunnen berokkenen. Gewezen werd op de bepalingen die in Pruisen, in Galicië en in Roemenië met betrekking tot het afsluiten van water gelden en waarvan vooral de laatstbedoelde ten voorbeeld schijnen te kunnen worden gesteld.

Evenzeer werd door sommige leden noodig geacht, dat voorschriften worden gegeven aangaande het door de exploitanten van olieterreinen te bezigen boor-systeem. Was men goed ingelicht, dan zou, indien een minder goed boor-systeem door een exploitant wordt gekozen, eene minder voordeelige exploitatie daarvan het gevolg kunnen zijn.

Eindelijk wenschte men te vernemen of het Indische Gouvernement over genoeg bekwame ambtenaren beschikt om op de exploitatie der olieterreinen toezicht uit te oefenen en of de bevoegdheden der ambtenaren wel toereikend zijn. Men meende te weten, dat de mijninspectie zich alleen bemoeien mag met de veiligheidsmaatregelen boven den grond, maar niets heeft te zeggen over hetgeen onder den grond, althans voor wat petroleumbooringen betreft, geschiedt. Het schijnt ten eerste wenschelijk, dat de mijninspectie haar toezicht uitstreken ga over de werkwijze der exploitanten, voornamelijk voor wat betreft het afsluiten van waterlagen en de keuze van het boor-systeem. Uitbreiding van het personeel der inspectie zal dan zeer zeker noodig zijn. Nu reeds is dat personeel blijkbaar te klein, zoodat de bestaande ondernemingen slechts zelden kunnen worden bezocht. Vernomen was, dat, zoolang de olieindustrie in Nederlandsch-Indië bestaat, de verschillende olieterreinen slechts tweemaal door den hoofdinspecteur zijn bezocht. Een technicus, die gedurende meer dan tien jaren in de olieindustrie was werkzaam geweest, had in dien tijd slechts eenmaal een inspecteur ontmoet.

In de Memorie van Toelichting wordt niet gezegd, wie de Regeering hebben geadviseerd omtrent de in de overeenkomsten opgenomen regeling der ontginningen. Men wenschte hieromtrent volledig te worden ingelicht. De opmerking werd gemaakt, dat, al zullen de meeste deskundigen in den regel tevens belanghebbenden zijn, eene door de ambtenaren van het mijnwezen verstrekte voorlichting toch te eenzijdig zou zijn.

De artikelen der overeenkomsten.

Art. 1. In dit artikel van beide overeenkomsten wordt, evenals in art. 1 der beide ingediende wetsontwerpen, gesproken van de gewestelijke grens tusschen Djambi en Palembang. Naar men meende, bestaat omtrent den loop dier grens onzekerheid en is daarom eene nadere aanduiding der grens, bij voorbeeld door vermelding van kadastrale perceelen, gewenscht. Anders is te vreezen, dat tusschen de beide in de overeenkomsten genoemde maatschappijen geschillen ontstaan, welke tot groote moeilijkheden aanleiding zouden geven.

In het artikel wordt gezegd, dat het land aan de Maatschappij verleent een uitsluitend recht tot opsporing en ontginning. Eenige leden merkten op, dat in art. 5a van de Indische Mijnwet, gelijk die in 1910 is gewijzigd, gesproken wordt van overeenkomsten, waarbij personen of vennootschappen zich verbinden tot het ondernemen van opsporingen en ontginningen. Deze leden meenden, dat het de voorkeur verdient de redactie van het artikel met laatstvermelde formulering in overeenstemming te brengen en dus te gewagen van de verbintenis der Maatschappij tot het ondernemen van opsporing en ontginning. Anderen konden zich met deze beschouwing niet vereenigen.

Voorts werd gevraagd, of de beide Djambi-terreinen geopend zullen blijven voor mijnbouwkundige opsporingen en ontginningen van andere delfstoffen, zoodat aan het verkrijgen door derden van vergunningen en concessies ingevolge de Mijnwet van 1899 geen moeilijkheden zullen worden in den weg gelegd.

Art. 2. Nadere verklaring werd gevraagd omtrent de redenen, welke het naar de meening der Regeering noodig maken de

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

in het eerste lid bedoelde aardolie van het recht tot ontginning uit te sluiten.

Ook zou men gaarne eene nadere uiteenzetting ontvangen omtrent de beteekenis van het tweede lid van dit artikel.

Art. 3. Sommige leden betwijfelden, of de in het eerste lid opgelegde bedrijfsdwang wel voldoende waarborg oplevert voor behoorlijke exploitatie. De uitdrukking „in verband met den algemeenen handelstoestand en in het bijzonder met den stand der markt van petroleum en aanverwante producten” werd zeer vaag genoemd. Ook scheen het weinig afdoende te bepalen, dat de exploitatie moet geschieden „geheel afgescheiden van het meerdere of mindere voordeel, eventueel voor de Maatschappij uit de exploitatie van andere olieterreinen voortvloeiende”. De Bataafsche Maatschappij verkoopt hare producten aan de Koninklijke Petroleummaatschappij en heeft geen voordeel uit andere terreinen dan zij zelve exploiteert, maar de Koninklijke maatschappij trekt wel voordeel uit andere terreinen dan de Bataafsche maatschappij exploiteert en kan er daarom belang bij hebben, dat de exploitatie der Bataafsche maatschappij op minder krachtige wijze geschiedt en in dat geval zou de Bataafsche maatschappij door minder krachtig te exploiteeren met de even aangehaalde bepaling van art. 3 niet in strijd handelen. Ook werd opgemerkt, dat er strijd is tusschen de bepaling, dat geen rekening mag gehouden worden met de exploitatie van andere terreinen en de bepaling, dat gelet mag worden op den stand der petroleummarkt, aangezien de exploitatie van andere terreinen invloed kan hebben op den stand der markt.

Art. 4. Eenige leden vroegen, waarom ondanks het verschil in oppervlakte tusschen Djambi I en Djambi II de uitkeering in eens voor beide maatschappijen op hetzelfde bedrag is gesteld. Naar aanleiding van deze vraag werd door anderen gewezen op hetgeen de Minister in de toelichting van het artikel omtrent deze uitkeering zegt.

In art. 35 der Mijwet is het vaste recht voor vergunningen tot opsporing op f 0,025 en voor concessies op f 0,25 per hectare gesteld. Men vroeg, welke motieven hebben geleid tot de in dit artikel vervatte vaststelling van het vaste recht.

Ook werd, niet alleen trouwens bij dit artikel, geklaagd over onvoldoende toelichting. Er is zooveel technische kennis noodig om de bepalingen der overeenkomst te begrijpen, dat voor de leden, die zoodanige kennis missen, eene meer uitvoerige toelichting wenschelijk ware geweest.

Art. 5. Geklaagd werd over de omslachtige regeling in dit artikel en in de artikelen 6 en 9, 3de lid, vervat. Men meende, dat het houden van goed toezicht op de toepassing dezer bepalingen uiterst bezwaarlijk zou zijn en dat de uitgaven voor den lande aan de uitoefening van dat toezicht verbonden, niet gering zouden wezen. Ook bij de behandeling van dit artikel werd betoogd, dat aanneming van de bruto-opbrengst als grondslag voor de uitkeering van het aandeel in de winst aan de Regeering eene gewenschte vereenvoudiging zou aanbrengen.

Voorts werd aangevoerd, dat niet duidelijk is wat onder „handelswaarde” is te verstaan. Volgens het tweede lid is bedoeld de handelswaarde ter plaatse, waar de raffinage geschiedt. Aangezien echter niet vaststaat, dat de concessionaris zelf zal raffineeren, kan de raffinage yer buiten het concessiegebied plaats hebben, maar dan kan daar, naar men meende, hoogstens van eene aangenomen handelswaarde sprake zijn. Nog duisterder achtte men de beteekenis van de uitdrukking „handelswaarde” in het vijfde lid. Hier is, naar het schijnt, bedoeld de handelswaarde ter plaatse, waar de aardolie gewonnen wordt, maar in de binnenlanden van Sumatra bestaan geen noteringen. Het slot van het vijfde lid doet weder vermoeden, dat de handelswaarde ter plaatse van den verkoop bedoeld is. Gaarne ontving men ter zake nadere toelichting. Verder werd opgemerkt, dat de bepalingen omtrent de handelswaarde tot veel

onzekerheid en tot allerlei geschillen aanleiding kunnen geven. Wel is waar wordt ook in de Mijwet van handelswaarde op het concessie terrein gesproken, maar het is bekend, dat de vaststelling van den ingevolge die wet verschuldigde prijs tot groote moeilijkheden heeft geleid en nog leidt.

Voorts zou men gaarne vernemen, waarom in het vierde lid is bepaald, dat de waarde van het residu niet wordt verhoogd wegens een gehalte aan smeeroliën, paraffine of ander meerwaardige bestanddeelen.

Art. 6. Gevraagd werd, of niet in het artikel bepaald moet worden, op welke wijze de daarin bedoelde metingen zullen plaats hebben. Ook vroeg men, of in het derde lid niet melding behoort te worden gemaakt van breuken in de pijpleiding en van andere uitvloeiingen van olie op andere plaatsen dan in de verzameltanks op de boorterreinen of in de raffinaderij.

Ten einde duidelijk te maken, dat de woorden „voor elke 50 K.M. vervoersafstand” enkel betrekking hebben op pijpleiding-verliezen, werd in overweging gegeven achter de woorden „voor raffinage-verliezen twee ten honderd” eene komma te plaatsen.

Art. 9. Voor de kosten van vervoer der ruwe aardolie naar de plaats, waar de handelswaarde wordt vastgesteld, worden hier vaste bedragen aangenomen. Deze methode is uit een practisch oogpunt wellicht aanbevelenswaardig, maar men meende toch niet onopgemerkt te moeten laten, dat de aftrekcijfers hoogstwaarschijnlijk te ruim genomen zijn en dat de regeling dus voor den exploitant voordeelig zal uitkomen.

Gaarne zou men vernemen, hoe het mogelijk zal zijn bij de toepassing van het derde lid vast te stellen, welke olie van het contractsterrein en welke van elders afkomstig is.

Art. 10. Uit deze bepalingen valt af te leiden, dat alle kosten, op de boorterreinen gemaakt, mogen worden afgetrokken. Waar die kosten voor een aanmerkelijk deel, n.l. voor de Bataafsche maatschappij voor de helft en voor de maatschappij Zuid-Perlak voor 62½ percent, ten laste van den lande komen, vreesde men, dat daarbij niet de noodige zuinigheid zou worden in acht genomen. Hetzelfde geldt ten aanzien van de aan het slot van het artikel bedoelde kosten van leiding en beheer van de ontginning.

In het derde lid zal onder 5º. in plaats van „verwijzing” gelezen moeten worden „wijziging”.

Art. 11. Eenige leden meenden, dat de vaststelling van de jaarlijksche uitkeering niet behoort te geschieden door den Chef van het mijnwezen, maar door den Gouverneur-Generaal.

Art. 12. Met instemming hadden sommige leden gezien, dat de rente voor het in den tweeden volzin van het tweede lid bedoelde tijdsverloop op 6 percent gesteld is.

Artt. 13—15. Verscheidene leden waren van oordeel, dat deze bepalingen geene voldoende zekerheid verschaffen, dat de overdracht aan de te vormen naamlooze vennootschap op zoodanige wijze geschieden zal als met het oog op de belangen van den lande noodig is. Men wenschte aan het Gouvernement de bevoegdheid te geven toe te zien op de hoegrootheid van het kapitaal en den inbreng en te waken tegen verwatering van het kapitaal. Wel is waar zullen de statuten der vennootschap de goedkeuring van den Minister van Koloniën behoeven, maar dit is voor het verkrijgen van bedoelden waarborg niet voldoende. Bovendien bepalen de overeenkomsten niet, dat de concessionarissen verplicht zullen zijn aan de bedenkingen, welke bij den Minister tegen de goedkeuring der statuten bestaan, te gemoet te komen. Onthouding van goedkeuring zou dus ten gevolge kunnen hebben, dat van de overdracht niets komt.

Eenige leden wenschten bepaald te zien, dat voor den inbreng door de op te richten vennootschap niets betaald zal mogen worden.

Ook werd het wenschelijk geacht te bepalen, dat alle commissarissen der vennootschap Nederlanders moeten zijn.

Macht, tot het sluiten van eene overeenk. met de Bat. Petr. Mij. en de Petr. Mij. Z.-Perlak omtr. de terr. Djambi I en II.

Volgens het tweede lid van art. 15 zal de Regeering de bevoegdheid hebben een Regeeringscommissaris aan te wijzen. Verscheidene leden waren van oordeel, dat die aanstelling niet achterwege mag blijven. Men begreep, dat eene bepaling, waarbij de Regeering verplicht wordt tot de aanstelling van een commissaris over te gaan, niet in deze overeenkomsten thuis behoort; men wenschte daarom, dat zoodanige bepaling in de wetsontwerpen, die overeenkomsten betreffende, zou worden opgenomen. Men vestigde er de aandacht der Regeering op, dat het noodig zal zijn voor deze betrekking een bekwaam, deskundig en flink man te kiezen.

Eenige leden wenschten ook bepaald te zien, dat de Regeeringscommissaris geene voordeelen van de vennootschap mag genieten.

Gaarne zouden eenige leden vernemen, welke de beteekenis is van het in den tweeden regel van art. 16 opgenomen woord „overigens”.

Art. 17. Volgens dit artikel zal de concessionaris het aantal hectaren, waarnaar volgens art. 4 onder *b* moet worden betaald, bijna naar welgevallen kunnen verminderen. Daarom konden sommige leden zich met het artikel niet vereenigen. Naar men meende, behoort het Gouvernement bevoegd te zijn de teruggave van terrein van de hand te wijzen.

Art. 18. Sommige leden achtten het niet noodig den concessionaris het recht te geven de ontginning te staken, indien hij kan aantoonen, dat uit de voortzetting van het bedrijf geen voordeel kan worden behaald. Eene maatschappij, die zich verbindt tot ontginning, moet weten wat zij doet.

Art. 19. Eenige leden achtten deze bepalingen van weinig beteekenis, omdat zij meenden, dat van de bevoegdheid tot vordering van ontbinding der overeenkomst wel nooit gebruik gemaakt zal worden. Anderen meenden daarentegen, dat dit, indien daarvoor termen zijn, wel degelijk zal geschieden, vooral wanneer een der beide terreinen door den Staat wordt geëxploiteerd en dientengevolge de voortzetting der exploitatie van het andere terrein zonder groot bezwaar door het Gouvernement ter hand genomen kan worden.

Sommigen konden zich niet vereenigen met de bepaling, dat het land het recht heeft ontbinding te vorderen, omdat dit onnoodig is, daar iedere contractant dat recht heeft, indien zijn medecontractant het contract niet naleeft. Zij wenschten in den aanhef te lezen: „De overeenkomst wordt op vordering van het Land ontbonden”. Ten aanzien van de gevallen, onder 1^e. en 2^e. bedoeld, zou zelfs te bepalen zijn, dat de overeenkomst van rechtswege vervalt.

Eenige leden merkten op, dat ontbinding ook behoort te kunnen geschieden, indien niet voldaan wordt aan de bepaling, vervat in art. 3. Het gevaar scheen hun niet denkbeeldig, dat vooral in de laatste jaren van den duur der concessie, de maatregelen en voorzorgen, welke voor een goed technisch beheer der onderneming noodig zijn, worden veronachtzaamd. Naar aanleiding hiervan werd van andere zijde aangevoerd, dat krachtens 2^e ontbinding der overeenkomst mogelijk zal zijn, wanneer eenige bepaling der overeenkomst, dus ook art. 3, niet behoorlijk wordt nageleefd.

Naar aanleiding van het bepaalde onder 3^e werd gevraagd, of onder de daar vermelde „nationale Nederlandsche belangen” ook de belangen van Nederlandsch-Indië begrepen zijn. Men gaf, ten einde twijfel uit sluiten, in overweging deze belangen nevens de reeds onder 3^e vermelde uitdrukkelijk te noemen.

Art. 20. Verscheidene leden achtten niet duidelijk, welke bezittingen in het tweede lid van dit artikel bedoeld zijn. Zijn onder „bezittingen, die voor de ontginning dienen”, ook te begrijpen fabrieken, raffinaderijen, pijpleidingen, railbanen en dergelijke zaken? De overeenkomst verplicht den concessionaris niet het ruwe product te raffineeren, maar richt hij in het concessiegebied eene raffinaderij op, dan dient vast te staan, dat het Gouvernement haar kan overnemen. Uitdrukkelijk dient, naar men meende, bepaald te worden, dat het land overdracht

van alles wat tot het bedrijf behoort, zal kunnen vorderen. Gevoegd werd op de duidelijke bepaling vervat in art. 14 van de wet tot goedkeuring van het Billitoncontract van 18 Juni 1892 (*Staatsblad* n°. 139).

Voorts werd bezwaar geopperd tegen de in het tweede lid vermelde termijnen van één jaar en zes maanden. Er kunnen zich, naar men meende, gevallen voordoen, waarin onmiddellijke overneming noodig is. Met name kan dit gewenscht zijn in gevallen als bedoeld in art. 19, 3e.

Gevraagd werd welke de beteekenis is der uitdrukking „gerechtelijke acte”.

Sommige leden waren van oordeel, dat in het artikel behoort bepaald te worden, naar welke grondslagen de schattingen door de daarin genoemde commissie behooren te geschieden. Men verwees hierbij naar art. 5 van het Billitoncontract.

Art. 22. Sommige leden achtten het niet wenschelijk de beslissing van alle geschillen betreffende de overeenkomst aan scheidslieden op te dragen. In de eerste plaats achtte men het van groot belang, dat zulke geschillen niet telkens door andere personen wordt beslist. Continuïteit in de rechtspraak wordt, naar men meende, beter gewaarborgd, indien deze geschillen aan de kennismening van den gewonen rechter worden opgedragen. Voor belangrijke geschillen zal dan in den regel de beslissing van den hoogsten rechter worden gevraagd.

In de tweede plaats werd gewezen op de bezwaren, aan het sluiten van compromissen verbonden. Zulke compromissen moeten gesloten worden op een oogenblik, waarop op eene welwillende verhouding tusschen partijen niet valt te rekenen. De overwinning dezer bezwaren vordert vaak meer tijd dan voor het erlangen van een rechterlijk gewijsde noodig is.

De compromissoire clause werd te bedenkelijker geacht, nu daarin wordt gezegd, dat de scheidslieden als goede mannen naar billijkheid zullen oordeelen. Daardoor kan het beroep, dat partijen doen op wettelijke bepalingen door de scheidslieden met een beroep op de billijkheid worden ter zijde gesteld. Wanneer het Gouvernement ingevolge de overeenkomst de maatschappij in gebreke stelt, zal het van de scheidslieden afhangen, of de ingebrekestelling de gevolgen zal hebben, welke daaraan naar de wet verbonden zijn.

De voorgestelde regeling is bovendien halfslachtig, aangezien volgens de overeenkomst sommige geschillen door de rechterlijke macht beslist zullen moeten worden.

Men ontkende niet, dat in sommige gevallen arbitrage boven rechterlijke beslissing de voorkeur kan verdienen, maar de gelegenheid om voor de beslissing van een bepaald geschil in gemeen overleg tot instelling van een scheidsgerecht over te gaan, zal, al vervallen de in art. 22 vervatte bepalingen, aan partijen blijven openstaan.

Eenige leden achtten de in het eerste lid voorkomende woorden „daaruit voortspruitende” niet duidelijk. Zij vreesden, dat deze uitdrukking zelve tot geschillen aanleiding zou geven.

Aanbevolen werd in art. 3 der wetsontwerpen te bepalen, dat de wet in werking treedt op den dag, volgende op dien harer afkondiging.

In de beweegreden wenschten eenige leden de woorden „tot opsporing en ontginning” vervangen te zien door „betreffende opsporing en ontginning”. Ook werd aangedrongen op vervanging van het woord „uitwijzens” in den aanhef van de overeenkomst met de Bataafsche maatschappij.

Aldus vastgesteld 27 Mei 1915.

DE MEESTER.

ALBARDA.

FOCK.

JANSEN.

HEERES.

